

Ivan Rotter

Anton Šatović (1933. – 2020.), dominikanac, izdavač, prevoditelj i spisatelj

Za 90. rođendan

Pervane, ti milo moje, malo gnjazdo!
Si li – kot onda – lipo svitilo,
kad sam sve, ča j' tvoje ljubio,
kad sam samoga Višnjega poziv ćutio?

Anton Šatović, Svidoki, broj 13, 1978, 33.

Neka bude zahvalan spomen našem hrvatskomu redovniku prilikom 90. rođendana, koga bi bio slavio 12. maja 2023. Bio je dominikanac, izdavač, prevoditelj i spisatelj. Živio i djelovao je u Gradišću, Dolnjoj Austriji, Štajerskoj, Koruškoj, ali i u inozemstvu (Nimška, Kanada, Koreja). Dominikanac p. dr. Jakov M. Šatović preminuo je subotu, 21. novembra 2020. ljeta. Njegov život, vjersko i kulturno djelovanje opisao je mag. Ivan Karall u *Glasniku* (broj 45/2020).

Jakov/Anton/Toni Šatović/Schattovich je rođen 12. maja 1933. na Pervana/Kleinmutschen u Janinom stanu. Roditelji su ga pokrstili na ime sv. Antona. Sridnju školu je završio u Matrštofu i potom se je odlučio slijediti redovnički poziv. U red dominikancev stupio je 28. septembra 1956. u Warburgu (Westfalen, Nimška), prvi zagovor položio je 29. septembra 1957., a svetačni 25. septembra 1960. Za duhovnika je zaređen na Svičnicu, 2. februara 1961. u Kölnu, a mladu mašu svečevao je 9. aprila 1961. na Pervana. Po zaređenju študira još ljetodan u Walberbergu kod Kölna (1961. – 1962.), zatim pastoralnu teologiju u Augsburgu (1962. – 1963.). Zatim vrši katehetsku službu u samostani dominikanskoga reda u Augsburgu, Retzu, Beču, kapelan je u Friesachu (1965. – 1968.) a potom biva jedno ljeto u Montrealu u Kanadi (1968. – 1969., študijski boravak). U slobodnom vrimenu je študirao i slavistiku u Beču.

1969. stupio je u službu Željezanske biskupije i je prvo u Lučmanu (1969. – 1972. vikar, onda provizor do 1978.), zatim jedno ljeto provizor u Bijelom Selu i Mikištrofu/Nickelsdorf (1978. – 1979.), provizor u Mikištrofu (1979. – 1982.) i provizor u Pandrofu (1982. – 1986.). Uzato jedno ljeto opskrbljava i novoseosku faru po smrti Karla Preča (1985. – 1986.). U istom ljetu promovira u Beču (dr. fil., disertacija: *Das Gattungsgemeine bei Thomas von Aquin*, promocija 12. 12. 1986.). Mnogo je pomagao i u dvojezični fara u Gradišću.

Onda se 1986. vrne u samostan u Retz, ali još 1986. ide na dva ljeta u misije u Južnu Koreju (1986. – 1988.). 1988. – 1989. je u Retzu. Od 1991. – 1992. je prior. Od 1999. – 2012. je u Gracu bibliotekar i arhivar. Po smrti priora p. Maxa Svobode se konvent u Grazu mora zapriti, a p. Šatović mora napustiti obljubljeni mjesto – veliku biblioteku. Morao je onde ostaviti sve materijalije i plane za misioniranje u Aziji. Zadnja ljeta prebavi u Koruškoj, u Friesachu (2012. – 2019.), a potom u Maria Elend, Haus Klara. Umro je od korone 21. 11. 2020. u bolnici u Beljaku/Villachu. Pokopan je kod dominikancev u Beču.

Šatović ima velike zasluge na izdavačkom polju, osebito vjerske literature. Aktivno obogaćuje kroz 30 ljet gradišćanskohrvatsku izdavačaku i literarnu scenu. U ljeti 1965. – 1966. mu se je pojavio prvi časopis *Kolomije*. A slijedu i mnogi drugi.

Šatović je izdavač hrvatskih časopisov. Najveći dio se tiska u/na Pervana (neki u Pandrofu i u Nickelsdorfu).

- *Kipi*, časopis (ljeta su nepoznata, ukupno 5 brojev, ilustrirano štivo)

- *Kolomije*, časopis, 1965. – 1966. Ov časopis za potpomaganje vjerske poslaničke svisti g/Gradišćanskih Hrvatov. Putokaz za izlaz iz na očigled bezizlazne kulturne situacije.
- *Kolo*, časopis, 1966. – 1967. Ilustrirani časopis za staro i mlado. Ukupno izlazi 5 brojev.
- *Preporod (prije Kolo)*, časopis, 1969. – 1970. Ukupno izlazi 5 brojev.
- *Svidoki*, časopis, 1976. – 1980. Književna svidočanstva iz starijih vrimen. Ukupno izlazi 18 brojev. Pri boravku u Kanadi kod ondešnjih Hrvatov je Šatović doznao već o rodnom selu nego doma (1. i 2. svitski boj, Fileška buna itd.). U ovom časopisu je objavljen i roman *Sudbina uskoka* (Svidoki 4/1977, 17-37, Svidoki 5/1977, 3-46, Svidoki 6/1977, 3-34, Svidoki 7/1977, 3-44).
- *Quo vadis*, dijeli romana, 1981. Roman Henrika Sienkiewicza.
- *Naša stara pobožnost*, časopis u dvi broji (1982. i 1984.). Ovde svojemu narodu predstavi vjersku literaturu p. Eberharda Marije Kragela, Jožefa Ficka, Tome Jordana, p. Sigismunda Karnera i drugih naših velikanov vjerskoga izdavačva.
- *Selo*, časopis, 1985. – 1996. Ukupno izlazi 8 brojev. Ovde su objelodani i vlastita djela *Moj taviš Vasil Ivanovič* i *Sudbina uskoka (Selo, broj 2, ožujak 1986)*.
- *Svitlina*, časopis, 1986. – 1994. Časopis je vjerskoga sadržaja. Ukupno izlazi 16 brojev.

Irvin Lukežić je u svojoj disertaciji (Proza..., ZIGH, 1997.) analizirao i ocijenio izdavačko i književno djelo Jakova Antona Šatovića. U poglavlju „Ostali spisatelj“ on napomene i duhovnika Ferdinanda Sinkovića:

Očito je da njegova proza nema namjeru zabavljati, kao u nekih drugih gradišćanskohrvatskih spisatelja, već prvenstveno nastoji podučiti, upozoriti i savjetovati, djelujući izravno na čitateljevu savjest. Ona je zapravo nastavak pastirske besjede, produžetak nedjeljne propovijedi „drugim sredstvima“.

A sličnu pojavu Lukežić zamjećuje i u prilično opsežnom pripovidačkom opusu dominikanca Jakova Antona Šatovića iz Pervan, ki djeluje izolirano od svojih ostalih sunarodnjakov, a ostao je sasvim po strani od glavnih literarnih događanj i utjecajev. Iako je pokrenuo i uređivao cijelu poredicu časopisov (*Kipi, Kolo, Kolomije, Pobožnost, Preporod, Selo, Svidoki, Svitlina*) Šatović za svoje publikacije nikada nije iskao izdavača ili izdavačku kuću, nego je sve svenek priredjivao sam, prepisujući, hektografirajući i distribuirajući svaki pojedini primjerak lista isključivo kroz vlašći napor i strošak. Samo je po sebi razumljivo da autor pritom nije mogao postići odgovarajuću kvalitetu niti zadržati kontinuitet tih periodičnih izdavanj.

Morebit da ti svi formalni nedostatki nisu mnogo opterećivali pisca, ki je najveću važnost dodilio sadržajnom planu svojega djela, usmiravao je njegovo djelovanje prema stvarnom smislu pisane riči i tekstualnoj poruki. Glavna nakana mu je da gradišćanskomu čitatelju i čitateljici ponudi raznoliko i vridno štivo. Šatović se najprvo bavio prevodjenjem i/ili prilagodjavanjem klasičnih djel engleske, poljske i ruske književnosti. Slobodno je predjelao i prevodio Puškinov spjev *Evgenij Onjegin* (1965), Turgenjevlevu pripovijest *Zdvojnjak* (1966), *Prva ljubav* (1978), Shakespeareove drame: *Perikles, Zimska povidajka, Venus i Adonis, Ukroćenje šegaste, Mjera za mjeru* (1966), Sienkiewiczzev roman *Quo vadis* (1981), Wallaceov roman *Ben Hur* (1978) itd.

No uzato piše izvorne pripovisti i romane u ki na popularan način pokušava prikazati pojedine epizode iz gradišćanskohrvatske povijesti: turske boje, uskočke junake, ljeto 1948., te burne događaje s početka dvadesetoga stoljeća. Najcjelovitije i najambicioznije Šatovićevo prozno djelo je *Sudbina uskoka*, povijesni roman o prošlosti Hrvatskoga Cikljina. Pisac u njemu pokušava, isto kao i Augustin Blazović u *Gavran i šćipavac*, prikazati složenu historijsku pozadinu naseljavanja g/Gradišćanskih Hrvatov u svoju novu domovinu i zbivanja, ka su se godala pred velikimi migracijama hrvatskoga stanovništva prema sjeveru tijekom šesnaestoga stoljeća. S obzirom na velik trud, koga je autor uložio u ovo djelo, jer je istraživao povijest o Uskoki i Vlaha, s literarnoga su gledišća rezultati zaistinu porazni.

Nisu doprimali uspjeh. Prilikom književnoga naticanja Hrvatskoga štamparskoga društva za 1967. ljeta roman na veliku autorovu žalost nije osvojio očekivanu nagradu. Ipak ga je Šatović tiskao u svojem časopisu *Selo* (br. 2, ožujak 1986.)

Roman je tipično romantičarska tvorevina, plod krajnje spisateljske naive, u kome dominantnu ulogu imaju trivijalni i fantastični zapleti, idealizirani junaci, klišeizirani opisi i situacije. Autorove nevješte, prostoručne sličice i „ilustracije“ koje prekidaju tekst na sasvim neočekivanim mjestima, samo potvrđuju o kakvu je literarnom ukusu riječ. Stvarna historijska pozadina samo je podloga kojem se pisac služi da bi čitatelja poučio i zaintrigirao za nacionalnu prošlost. Slično bismo mogli ustvrditi i za sve ostale Šatovićeve proze.

U pripovisti *Vjernost!* (*Kolo*, br. 1, rujan 1966) opisuje ljubav grofovske kćere i mladoga paorskog sina oko 1848. ljeta, u priči *General Otavić* (*Kolo*, br. 2, prosinac 1966) pripovida zgodu, ka se događa med g/Gradišćanski Hrvati tijekom turskih bojev. *Moj tavoriš Vasilij Ivanovič* je komedija u jednom činu (*Selo*, br. 2, ožujak 1986) prema istinitom svidočanstvu jednoga Pandrofca govori o zbivanji u Pandrofu za vrime Drugoga svitskoga boja. Roman *Šara ljubav* (*Selo*, br. 1, listopad 1985.; *Svidoki* 12/1878, 1. dijel, *Svidoki* 13/1978, 2. dijel, *Svidoki* 14/1978, konac) je izuzetak, u kom na prilično nešikan, zapravo diletantski način nastoji aktualizirati suvrimenu gradišćanskohrvatsku problematiku.

Ovo piše Anton Šatović o svoji dvi djeli, ka je poslao za naticanje 1967. ljeta.:

Obadva romani, „SUSBINA USKOKA“ i „ŠARA LJUBAV“, su dio zeli na od HŠtD-a raspišenom književnom naticanju, i su SKROZ SPALI (Hrvatske novine, 4. maja 1968. str. 1: „Nazoči su bili odborniki HŠtD-a i jurori (prof. I. Horvath, kanonik M. Meršić i dir. F. Vančić)... raspravljalo se je opširno o svakom književnom prinosu, govorilo se je o sadržaju i diskutiralo o jeziku itd. – ...“, „...protiv ove odluke nima prigovora.“). Premda ove riču glušu, kot kad bi došle prik istočne naše granice, sam se poufao da ponudim našem narodu moje romane ne samo na uživanje nego i na kritiku. Po deseti ljeti nisam ništ preminjio od sadržaja. Ča se tiče jezika, se da diskutirat bez konca. Svaki mora imat kakovu liniju, koga se svi pisci jedne kulturne grupe držu. Ali i to će svaki priznat, da ima i MORA svaki pisac imat svoj vlašći jezik. Samo Stalin Veliki je mogao prepisat književnikom, kako se mora pisat. Lipa hvala Hrvatskim novinam da su vandale imena visokih sucev. Ona su svakomu dost razumljiv odgovor, zač su moji romani zbog jezika sigurno, a morebit i zbog sadržaja skroz spali. Ja ne očekujem od štiocev hvale i priznanje, da sam zaista velik književnik. Meni je dost, ako naš hrvatski narod vidi iz mojega djela i iz svakoga reda, da ga cijenim i ga poštujem, svakoga pojedinoga iz njega. Zato posvećujem ov zadnji roman mojemu pokojnomu ocu, ki me nij samo postavio u naš hrvatski narod, nego u njegovu naturu, kad me je kod dite sobom zeo kosit. (Selo 1/1985, 26)

Anton Glavanić, Ivan Blažević

Najopsežnije prozno djelo Ivana Blaževića je roman *Anton Glavanić*. Dugo vrime se je mislilo da je zauvijek izgubljen. Rukopis je pronašao i objavio Jakov Šatović u svojem listu *Selo* 1/1985, str. 4–26, 29–54. Ali i Blaževićeve pjesme su objavljene. Djelo je kasnije pretiskano i u časopisu *Svitlina* (broj 15, str. 73–86, 1.-4. poglavje i broj 16, str. 5–10, 13–18, 27– 38, 5.-9. poglavlje). Hrvatsko štamparsko društvo je objavilo djelo 1996. (Ivan Blažević. Proza. Gradišćanskohrvatska biblioteka, svezak 1).

Od Nasljedovanja Kristuševoga Thomaša Kempitanskoga, Jive Žigmund Karner, 1812.

Original ja na latinskom jeziku: Thomas von Kempen/Toma Kempis/lat. Thomas a Kempis (1380. – 1471.), hrvatski: Toma Kempenac, na hrvatski jezik su djelo *Nasljeduj Krista (De imitatione Christi)* prevodili: Marko Marulić, Bartol Kašić... *Nasljeduj Krista prvi put je objavljena na latinskom, anonimno, oko 1418. godine. Uslijedili su prijevodi na francuski (1447.), njemački (1434.), talijanski (1488.), a u 16. stoljeću i na niz drugih jezika. Izašlo je preko tri tisuće izdanja. Tisuću različitih izdanja čuva se u londonskom British Museumu... (Wikipedija)*

Otiskano je cijelo djelo na gradišćanskohrvatskom jeziku u časopisu *Naša stara pobožnost*. Prva i druga knjiga u prvom broju 1982., a treća i četvrta knjiga u drugom 1984. (!)

Kako piše Šatović: *Držao sam si za dužnost, da izdam ono djelo, na kom si je farnik Karner dao toliko truda. „Nasljedovanje Kristuševo“ je najvažnija i najhasnovitija knjiga za Svetim pismom. To je drugi uzrok. Najglavniji uzrok je ali ta, da cijenimo Pandrofca,...* (*Naša stara pobožnost* 1984, broj 2).

Moj tvariš Vasilij Ivanović, 1986.

Komedija u jednom činu, izašla je u časopisu *Selo*, 1986/2, 11–17. Sadržaj NB opisuje ovako:

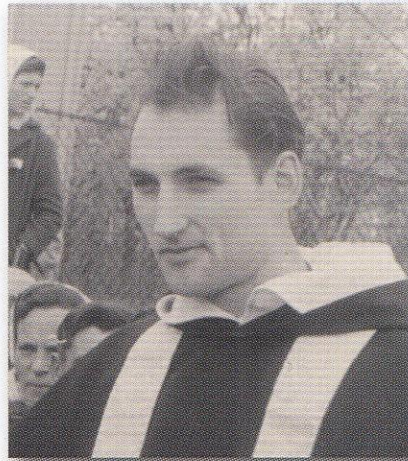
Za vrime Drugoga svitskoga boja su Rusi stigli i u Pandrof. U jednom seljačkom stanu su svi na polju, samo mladi petnaestljeni sin je ostao doma čuvati, u prvom redu kozu, ku su imali. Najednoč stupi u stan ruski oficir, akoprem nije jako ljubezan more se s mladim dobro sporazumiti, ali ima i mnogo nesporazuma. Rus ima sobom nekakov električni aparat. Najprije na dičaku, onako za šalu, sprobira napon. Dičak pak projde u štalu i to sprobira na kozi. Kasnije dojde još jedan oficir u stan i ravno kad stupi nutar se elektrizira na vratu, kad je dičak prikopčao napon. Pojavi se pak hižna družica oficira, ali oni su u to vrime bili jur pijani i bojali se žene, zato ju ne pustu nutar. Ali ona razbije vrata i otprimi oficire na komandanturu.

U KG 2024. su otiskani tri teksti (odlomci iz romanov *Sudbina uskoka* i *Šara ljubav; Sanja i istina od Marsa*). Moguće je da slijedu i drugi odlomci, prijevodi, a moguća bi bila i knjiga...

12 zaslugov/karakteristikov Jakova Šatovića

1. U prvom redu je on dušobrižnik za svoj narod. Njegovo geslo je: *Pojte po svitu, prodikujte evandjelje svakomu stvorenju. Svećenik je u dominikanskom redu.*
2. Prekoraknuo je granice panonskoga prostora. Širio je našu vjeru ne samo u Gradišću, nego i u Beču, u Grazu, u Retzu, u Koruškoj (Friesach), u Kanadi i u Koreji. Misionar je bio dušom i tijelom.
3. Širio i gajio je gradišćanskohrvatski jezik i književnost (Miloradić, Blažević, Bedenik, Lemperg, Leopold, Radostić, Kokošić, Slavić, Kustrić, Saković, Lesković, Sinovac, Sedenik, Weidinger, Sinković; Bedenik, Naković, Dobrović, Vuković...)
4. Izdao je skoro deset časopisov. Sve je djelao sâm tri desetljeća dugo na svoj strošak. Sve je platio iz vlašćega žepa! (Geslo: *Zora puca, bit će dan, neka se pomore svaki sâm!*)
5. Tiskao je roman *Anton Glavanić* Ivana Blaževića i tako ga je spasio.
6. Prevodio je velika djela iz drugih velikih jezikov. Širio je hrvatsko štivo u naši hrvatski seli.
7. Napisao je i sam neka književna djela. Vrimenski pritisak je vjerojatno bio uzrok, da mu se to nije sve dobro ugodalo. Napisana djela su ali dokumenti gradišćanskohrvatskoga jezika. Dobro je znao baratati s našim jezikom. Dobro je znao pravopis!
8. Narodna svist je njega gonila i motivirala, a trudio se je i drugim to zacipiti.
9. U Grazu je bio bibliotekar i arhivar. Ljubav knjigam, ljubav znanosti i ljubav azijatskoj kulturi ga je do kraja pratila.
10. Bio je „bučnjak“ u pozitivnom smislu. Sve ča si je u glavi predstavio, to si je i ispunio. Danas bi rekli, da si je mogao ispuniti sve svoje želje i cilje. Znao je ča kani. Ispunjen duhovni život.
11. Mladina mu je jako ležala na srcu. Znajuć da je ona ta, ka će peljati hrvatsku kulturu dalje. Zato se njoj mora dati vrimena i prostora da se razvije. Njoj je posvetio čuda pažnje i temov.
12. Napisao je cijelu biblioteku. Človik triba par misec da to sve pregleda ili prešte. Ali ka naša biblioteka ima Šatovićeve djela? Ko društvo bi bilo nadležno da se i za to skrbi? Kade sam ja našao skoro sva izdanja? Odgovor je: privatna biblioteka, u ovom slučaju Ivana Karalla na farofu u Rasporku. Kako je on došao do svih tih časopisov? Trudio se je da dostane svaki broj, dao ih je vezati. A tako sam i ja došao do njih...

**„Pojte po svitu, prodikujte
Evandjelje svakomu stvorenju”**
(Mk.16,15)

SPOMINAK
na moju
ZLATU SV.MAŠU
Pervane 1961 – 2011

Pater dr. Jakob Schattowich - dominikanac

Literatura:

Benčić, Nikola, *Kazališni peljač gradišćanskohrvatske dramske književnosti*, Željezno, 2000., 96–97, NVŠGH.

Karall, Ivan, *Premينو p. dr. Jakov Šatović OP*, Glasnik 2020/45, 7.

Lukežić, Irvin, *Proza u Gradišćanskim Hrvata*, Rijeka/Željezno 1997., Gradišćanskohrvatske studije 2, ZIGH, 247–248.

Poziv na darivanje Šatovićevih djela:

Ki ili ka čuva časopis Antona Šatovića doma? Ki ili ka ga ima, a ne treba ga već? HŠtD je dobra adresa, da se i ti časopisi pobiraju i sačuvaju od zaborava. Rado uzimamo i primamo sva Šatovićeva izdanja! Pošalji/te je prosim na: Hotterweg 26, 7001 Željezno/Eisenstadt. Srdačna hvala!